

Avdelningen för systemanalys, försörjningstrygghet och statistik
Susanne Lindmark
016-544 22 54
susanne.lindmark@energimyndigheten.se

Regeringskansliet
Infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande Ren energi inom EU

Energimyndigheten har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Energimarknadsinspektionens (Ei) utredning ”Ren energi inom EU”. Utredningen omfattar sammantaget ett direktiv samt tre förordningar inom ramen för implementeringen av EU:s elmarknadspaket.

Energimyndigheten har i första hand synpunkter kopplat till de författningsförslag som tagits fram i anslutning till införandet av elmarknadsdirektivet samt de artiklar som inkluderas från förnybartdirektivet.¹ Även synpunkter kopplat till elmarknadsförordningen och riskberedskapsförordningen ges.

Sammanfattning

Energimyndighetens övergripande bedömning är att det **saknas en sammanhängande analys** i rapporten av hur författningsförslagen kommer att verka som en helhet och hur de påverkar varandra. Det kommer därför att vara av stor vikt att **det i kommande föreskriftsarbete tas ett helhetsgrepp** så att elnätet blir en del av omställningen av energisystemet och att hänsyn tas till den förändring av elkunder, elproducenter och affärslösningar som just nu sker utifrån teknikutveckling och integrering av elsystemet i nya sektorer. Detta gäller inte minst utvecklingen av nya flexibilitetsmarknader, energilager, elektrifiering av fordonssektorn och aggregatorer. Energimyndigheten anser att främjande av ny teknik även bör beaktas i kommande föreskriftsarbete. Vi bedömer vidare att det framöver kommer att behövas **omfattande och regelbundna översyner av de lagar och föreskrifter som införs** så att de uppfyller direktivets krav och syfte. Detta då både regelverken och tillämpningen av dessa kan få stora konsekvenser för elsystemet och dess aktörer samt att det i nuläget är oöverblickbart vad dessa är.

Energimyndigheten lämnar specifika synpunkter på bland annat att **energigemenskaper bör utredas vidare** i samråd med Energimyndigheten inom ramen för den i rapporten föreslagna IKN-utredningen.

¹ I remissvaret anges författningsförslagen utifrån den numrering som finns angivna i Ei:s utredning, i kapitel 5.

Energimarknadsinspektionen bör också hantera och ***följa utvecklingen av marknaden för aggregatorer*** på ett mer strukturerat sätt än förslaget anger. Det är också rimligt, och i linje med direktivet, att ***även mikroproducenter bidrar till den övergripande kostnadsfördelningen i elsystemet*** när el matas in på nätet.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten tillstyrker merparten av de författningsförslag som Ei lämnar i denna utredning när det gäller införande av elmarknadsdirektivet samt delar av förnybartdirektivet i svensk lag. Det finns dock flera områden där Energimyndigheten har synpunkter och medskick.

Generellt bedöms det saknas en sammanhängande analys i rapporten av hur regelverken kommer att verka som en helhet och hur de olika delarna påverkar varandra. De flesta lagförslag behandlas var för sig i rapporten. Hur elsystemet som helhet påverkas av lagförslagen är i vissa fall svårt att bedöma och bör i flera fall analyseras vidare innan författningsförslag tas vidare.

En övergripande synpunkt är vikten av att regelverk och marknadsplatser behöver anpassas till nya aktörer och nya lösningar i energisystemet, något som Energimyndigheten tidigare lyft bla i utredningen ”100 procent förnybar el”. Nya lagförslag behöver underlätta för det framtida energisystemet, som vi i nuläget inte har en fullständig kunskap om. Energimyndigheten saknar analyser kring framtida lösningar på energimarknaden så som batterier, laddningspunkter, nya typer av elkunder etc och hur regelverket ska kunna ta höjd för dessa förändringar. Här blir det viktigt att kontinuerligt följa upp hur regelverk och designen av elmarknaden ser ut och vilka justeringar som kan komma att bli nödvändiga för att de energi- och klimatpolitiska målen ska uppnås.

Det är många nya roller i lagstiftningen som definieras så som exempelvis aggregator, energigemenskaper samt medborgargemenskaper. Därtill tillkommer nya definitioner så som slutkund och begrepp så som systemansvarig för distributionsnät. Energimyndigheten anser att det krävs noggrannare konsekvensanalyser hur dessa nya roller och definitioner påverkar varandra och andra delar av lagstiftningen.

Energimyndigheten bedömer att det kommer behövas en omfattande och regelbunden översyn av Ei:s tolkningar avseende direktivet och de nya lagar och föreskrifter när dessa har börjat tillämpas. Detta då tolkningarna kan få stora konsekvenser för elsystemet och dess aktörer samt att det i nuläget blir oöverblickbart vad dessa konsekvenser är.

Främja hållbar teknik och nya affärlösningar

Det är många avvägningar och tolkningar som behöver göras när elmarknadsdirektivet ska omsättas i svensk lag. En viktig avvägning är mellan att främja omställning av energisystemet genom ny teknik och nya affärlösningar kontra ett kostnadseffektivt och välfungerande elsystem. Det behöver särskilt

beaktas när Ei tar fram föreskrifter avseende tillämpningen av författningsförslagen.

Att gynna ett välfungerande elsystem är centralt men Energimyndigheten vill här lyfta vikten av att hållbara tekniker och nya affärlösningar kommer att spela en stor roll för detta i framtiden. I Ei:s konsekvensanalys finns ett stort fokus på traditionella aktörer snarare än nya aktörer samt de nya roller som definieras i direktivet och i författningsförslagen. Detta medför en oklarhet i hur exempelvis regelverket om elavtal mellan elleverantör och elanvändare ska tillämpas i ”offentliga” laddningspunkter eller på möjliga framtida elvägar samt vilka regelverk som ska tillämpas när energigemenskaper ska dela energi.

Energimyndigheten anser att det finns ett behov av att kunna göra undantag i framtida regelverk för forsknings- och utvecklingsinsatser, t.ex. i termer av så kallade regulatoriska sandlådor. Sådana projekt spelar en viktig roll för att utforska både hur elsystemet, tillhörande regelverk och marknadsmodeller kan utvecklas för att skapa robustare system med fler nyttor, för att bidra till energi- och klimatpolitiska mål såväl nationellt som på europeisk nivå.

Nya kunder och nya tjänster på elmarknaden

Många av författningsförslagen syftar till att stärka elkunders ställning på elmarknaden och inte minst mot elleverantörer (kapitel 5.3 till 5.13). Detta är i grunden bra men det kan också medföra en begränsning för innovativa affärlösningar och ibland också komplicera för kunderna. Det saknas en grundlig konsekvensanalys av detta. Inte minst vad gäller hur nya begrepp och definitioner både här och i övrig lagtext förhåller sig till varandra. Det kommer sannolikt uppstå en hel del gråzoner av vad som ska tolkas som slutkund, elleverantör och systemansvarig för distributionssystem och därmed vilka skyldigheter och rättigheter som gäller. Det har under nu gällande regelverk ägnats mycket tid åt att tolka och hantera olika undantag och definitioner som nu med den nya lagstiftningen inte självklart gäller längre, vilket behöver beaktas.

Exempel på detta kan vara om ägaren till en laddningspunkt eller elväg ska betraktas som elanvändare eller elleverantör och vilka av författningsförslagen som ska gälla för någon som laddar sitt laddfordon där. Här kan logiken för en avgift till laddfordonet utgå från en standardiserad vägavgift eller tiden som laddningen tog. Beroende på hur fordonsägaren definieras kan detta i så fall stå i strid med kravet på fakturering efter faktisk förbrukning som beskrivs i 5.12. Vidare blir det också oklart om fordonsägaren har möjlighet att välja elleverantör enligt 5.5 eller om de har rätt till dynamiska priser enligt 5.9. Energimyndigheten har tillsynsansvar för offentliga laddningspunkter. Avgifter för att ladda elfordon vid laddningspunkter, som är tillgängliga för allmänheten, ska vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande, vilket bör säkerställas i kommande föreskriftsarbete.

Sammanfattningsvis behövs även här en helhetssyn vid föreskriftsarbetet där det måste finnas utrymme för nya och enkla affärlösningar samt för nya tekniska

lösningar. Här bör hanteringen av elfordon beaktas särskilt och vi bedömer att det också bör ses över inom ramen för den föreslagna vidare utredningen om IKN-nät/slutna distributionssystem.

Elnätets roll i omställningen

En viktig avvägning som bör göras i implementeringen av direktivet i svensk lag är mellan hur rollen som systemansvarig för distributionssystem ska renodlas i relation till elnätets roll i omställningen. I direktivet renodlas nätverksamheten så mycket som möjligt för att motverka att detta naturliga monopol agerar på andra marknader än att äga nät.

Energimyndigheten anser att många av utmaningarna med omställningen av elsystemet, mot mer variabel kraft och elektrifiering, finns i elnätet. Därför blir det av stor vikt att väga de begränsningar av nätverksamhet i författningsförslagen som bland annat rör ägande av energilagringssystem och laddinfrastruktur (5.21, 5.25 och 5.26) mot de krav som ställs för att näten ska vara en del av omställningen med bland annat krav på att utveckla nätverksamhet mot mer flexibilitet (5.19, 5.22 och 5.23), krav på samarbeten (5.20) och införande av nätutvecklingsplaner (5.24).

Ei ska enligt rapporten lämna ytterligare föreskrifter på flera av dessa områden samt få en ny roll att bland annat godkänna förteckningar över marknadsprodukter och granska samt godkänna nätutvecklingsplaner. Här blir det viktigt med ett helhetsgrepp så att elnätet blir en del av omställningen av energisystemet, kompenserar för att nätägarna begränsas från annan verksamhet än drift av elnät och tar hänsyn till den förändring av elkunder, elproducenter och affärlösningar som just nu sker. Detta gäller inte minst utvecklingen av nya flexibilitetsmarknader, energilager, elektrifiering av fordonssektorn och aggregatorer.

Specifika synpunkter

Aggregering (5.14)

Aggregatorer kommer att vara en viktig aktör för olika typer av flexibilitetstjänster, som i sin tur kommer att spela en stor roll i omställningen av elsystemet. Som författningsförslagen utformas här kommer en stor del av de villkor som aggregatorer ska agera utifrån bestämmas i olika avtal som ska prövas av Energimarknadsinspektionen. Som Energimarknadsinspektionen vidare påpekar kan det uppstå situationer med obalans i en balanspunkt där ersättningar på olika sätt ska hanteras mellan elleverantör, aggregator och balansansvariga och där det är upp till dessa aktörer att reda ut detta. Energimyndigheten befarar att det kan uppstå många osäkerheter för aggregatorer som kan skapa hinder för utvecklingen av denna marknad.

Vidare så kommer det sannolikt att uppstå gränsdragningsproblem kring aggregatorer som ska agera både på elmarknaden och inom olika typer av stödtjänster och flexibilitetstjänster för systemansvariga för distributions- och

överföringssystem. Detta kan exempelvis vara batterier som kan agera lokalt för att hindra kapacitetsbrist, delta som frekvensreglering eller på spotmarknaden.

Sammantaget bedömer Energimyndigheten att Energimarknadsinspektionen bör hantera och följa utvecklingen av marknaden för aggregatorer på ett mer strukturerat sätt än föreslaget i rapporten.

Energigemenskaper (5.15)

När det gäller författningsförslaget kopplat till energigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi föreslår Energimyndigheten att en fördjupad utredning genomförs på området innan Ei:s författningsförslag hanteras vidare. Energimyndigheten anser att Energimyndigheten bör delta i denna fortsatta utredning.

Energimyndigheten anser bland annat att syftet med energigemenskaper behöver utredas ytterligare då det framstår som ett otydligt begrepp med olika tolkningar. Energimyndigheten bedömer att Ei tolkat direktivets syfte med energigemenskaper restriktivt och att det inte är tydligt i vilken mån gemenskaperna ska kunna få göra avsteg från delar av gällande eller föreslagna lagstiftning. Ambitiösa utvecklingsprojekt som drivs av användare och behovsägare (städer, fastighetsbolag, energiföretag) pågår redan, bl.a. i Stockholm, Uppsala, Malmö och Örebro² och deras förutsättningar beror direkt av hur direktivet uttolkas i Sverige. I en internationell kontext förstärks detta ytterligare av att direktivet kan komma att tillämpas olika i olika länder. Energimyndigheten stödjer och deltar bla i en EU-gemensam Task Force om Energy Communities inom ramen för det EU-gemensamma forsknings- och innovationssamarbetet.³

Energimyndigheten anser även att en fördjupad analys av artikel 22 (punkt 3 och 4, i förnybartdirektivet) bör göras i den fortsatta utredningen. Enligt artikel 22 ska hinder och potential för att utveckla gemenskaper för förnybar energi bedömas samt ett möjliggörande ramverk för att främja och underlätta utvecklingen av gemenskaperna tas fram.

Nätutvecklingsplaner (5.24)

Energimyndigheten instämmer med Ei:s bedömning om att inte införa ett undantag för företag med färre än 100 000 kunder om att ta fram nätutvecklingsplaner. Vi delar Ei:s analys om att elsystemet måste ses i sin helhet och utan de mindre nätägarnas nätutvecklingsplaner fås ingen övergripande bild av utmaningarna i nätet. Det kan dock vara administrativt tungt för mindre nätägare att ta fram nätutvecklingsplaner. Här bör lösningar för att hantera detta analyseras vidare. Ett exempel skulle kunna vara att regionnätägare i vissa fall

² Energimyndigheten deltar aktivt i dialog med flera av de pågående utvecklingsprojekten inom ramen för myndighetens uppdrag att ta fram sektorsstrategier för energieffektivisering inom området för ett flexibelt och robust energisystem.

³ I december 2019 presenterade denna task force en första rapport med rekommendationer kring Energy Communities till EU kommissionen https://www.h2020-bridge.eu/wp-content/uploads/2020/01/D3.12.d_BRIDGE_Energy-Communities-in-the-EU-2.pdf.

kan ansvara för framtagandet av nätutvecklingsplanen i samarbete med de mindre nätägarna.

Ägande av laddinfrastruktur för elfordon (5.25)

Energimyndigheten vill påpeka att ordet elfordon används i texten. Det görs i likhet med annan svensk lagstiftning men är i Energimyndighetens perspektiv inte ett bra begrepp. Elfordon används även för så kallade hybridfordon och fordon med bränsleceller, det vill säga för fordon som normalt inte kan laddas vid en laddningspunkt. Energimyndigheten föredrar därför begreppet laddfordon.

Slutna distributionssystem (5.27)

Den nya skrivningen i artikel 38 i elmarknadsdirektivet får långtgående konsekvenser för nuvarande system med icke koncessionspliktiga nät (IKN) i Sverige. Ei föreslår att en översyn bör göras av lagstiftningen kopplad till icke koncessionspliktiga nät. Ei anser att frågan bör utredas särskilt.

Energimyndigheten instämmer med Ei:s bedömning att en översyn av IKN-lagstiftningen är nödvändig och anser att den ska ske i samråd med Energimyndigheten. Energimyndigheten anser att en sådan utredning, utöver de aspekter som Ei lyfter, behöver ta hänsyn till exempelvis laddinfrastruktur och hur ny lagstiftning påverkar möjligheten att få ursprungsgarantier. Även frågan om energigemenskaper bör utredas vidare i anslutning till utredningen, som påpekats tidigare i remissvaret.

Egenanvändare av förnybar energi (5.38)

Energimyndigheten bedömer att Ei:s förslag om mikroproducenter, utifrån artikel 21.2 i förnybartdirektivet, kommer förenkla och förtydliga för småskaliga elproducenter. Ei föreslår att nuvarande krav, att en mikroproducent ska vara nettoanvändare under ett kalenderår för att inte behöva betala någon avgift för inmatningen, tas bort.

Energimyndigheten anser att det är rimligt, och i linje med direktivet, att även mikroproducenter bidrar till den övergripande kostnadsfördelningen i systemet när el matas in på nätet, speciellt i takt med att antalet producenter ökar och produktionskostnaden sjunker. Energimyndigheten anser inte att en sådan kostnad i sig är en diskriminerande eller oproportionell avgift och strider därför inte mot artikel 21.2 i förnybartdirektivet.

Ramverk för utvecklingen av egenanvändningen av förnybar energi (5.38.3)

Medlemsstaterna ska enligt förnybartdirektivet inrätta ett ramverk som främjar och underlättar utvecklingen av egenanvändning av förnybar energi. Det ramverk som ska inrättas kräver en omfattande analys och bedömning av marknaden för förnybar energi. Ei föreslår att denna analys och bedömning görs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Det är Energimyndighetens uppfattning att Energimyndigheten bör få detta uppdrag utifrån kompetens och helhetssyn på området.

Synpunkter kopplat till elmarknadsförordningen

Ei föreslår att det införs en bestämmelse i elförordningen som anger att Ei ska lämna in förslag till regeringen om vilken tillförlitlighetsnorm som ska fastställas. I elförordningen bör det införas en bestämmelse som anger att Ei ska lämna in förslag till regeringen om vilka parametrar som ska användas för att avgöra storleken på effektreserven.

Energimyndigheten anser att Ei bör lämna förslag om lämplig tillförlitlighetsnorm samt vilka parametrar som ska användas för att avgöra storleken på effektreserven, efter att ha genomfört samråd med relevanta aktörer. Energimyndigheten är som behörig myndighet elkris en naturlig samrådspart här.

Synpunkter kopplat till riskberedskapsförordningen

Energimyndigheten utsågs den 5 januari 2020 till behörig myndighet och hanterar införandet av Förordning (EU) 2019/941 om riskberedskap inom elsektorn. När det gäller tillämpningen av riskberedskapsförordningen kan Energimyndigheten komma att se behov av ytterligare genomförandeåtgärder, i takt med att implementeringen av rollen som behörig myndighet fortskrider, i form av eventuellt kompletterande svenska författningar för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Ei konstaterar att den egna myndigheten kommer att involveras i och beröras av vissa delar av arbetet i enlighet med riskberedskapsförordningen. I det underlag som Energimyndigheten fick inför utnämmandet av rollen som behörig myndighet föreslogs ändringar i Energimyndighetens, Svenska kraftnäts och Ei:s instruktioner. Energimyndigheten har noterat att föreslaget instruktionstillägg för Ei ännu ej är infört.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Robert Andréén. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningschefen Gustav Ebenå, chefsjuristen Rikard Janson, enhetschefen Maria Westrin samt handläggaren Martin Johansson. Föredragande har varit handläggaren Susanne Lindmark.

Robert Andréén

Susanne Lindmark

Beslutet har fattats elektroniskt i Energimyndighetens ärendehanteringssystem